

Δίπλα στο χώρο της υπό ανέγερση βιβλιοθήκης. Από αριστερά: ο πρόεδρος της ενορείας της βιβλιοθήκης Γιώργος Χιονίδης, ο άγγλος καθηγητής Michael Dewe και ο Γιάννης Τροχόπουλος.

ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΡΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

■ Του Γιάννη Τροχόπουλου(*)

Την περίοδο 1988 - 1989, η Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη της Βέροιας, με χρηματοδότηση από το πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, αγόρασε

δύο οικοπέδα στο κέντρο της πόλης, με σκοπό να ανεγερθεί εκεί το κτίριο της Βιβλιοθήκης. Το 1991, με τη συμπαράσταση του Βρετανικού Συμβουλίου, ο Michael Dewe, καθηγητής Βιβλιοθηκονομίας στο Aberystwyth της Ουαλίας και σύμβουλος στο σχεδιασμό Βιβλιοθηκών, επισκέφθηκε τη Βέροια και συνεργάστηκε με το προσωπικό της Βιβλιοθήκης και με άλλους παράγοντες για την κατάρτιση του προσχέδιου του μεγάρου της Βιβλιοθήκης. Το προσχέδιο αυτό, αποτέλεσε αντικείμενο αρχιτεκτονικού διαγωνισμού, που βρίσκεται σε εξέλιξη, υπολογίζεται δε το όλο κτίριο να ολοκληρωθεί το 1995. Το άρθρο περιγράφει, το υπάρχον κτίριο, τις υπηρεσίες που προσφέρει η Βιβλιοθήκη, καθώς και τις προτάσεις για το νέο κτίριο. Διατυπώνονται, ακόμα, κάποιες σκέψεις για τη συνεργασία με τον Άγγλο ειδικό, ενώ, στο τέλος, παρατίθεται σχετική βιβλιογραφία, που αναφέρεται στο καθεστώς των Λαϊκών (Public) Βιβλιοθηκών στην Ελλάδα.

Τον Ιούλιο του 1990, με απόφαση της Εφορείας της Δ.Κ.Β. της Βέροιας, ζητήθηκε από τον καθηγητή Michael Dewe να συνεργασθεί για την εκπόνηση του προσχέδιου για την ανέγερση του

κτιρίου της Βιβλιοθήκης. Το πρώτο στάδιο της συνεργασίας ολοκληρώθηκε με την απάντηση σ' ένα λεπτομερές ερωτηματολόγιο, που ο καθηγητής είχε καταρτίσει. Κατά τη διάρκεια των επαφών μας προέκυψε η ανάγκη της επίσκεψής του στη Βέροια, επίσκεψη που πραγματοποιήθηκε το Μάρτιο του 1991 με τη βοήθεια του Βρετανικού Συμβουλίου, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και του Σεβασμιώτατου Μητροπολίτη της περιοχής. Οι στόχοι αυτής της επίσκεψης, όπως επισημάνθηκαν από τον σύμβουλο καθηγητή, ήταν:

- Η άμεση επαφή με το χώρο, όπου πρόκειται να ανεγερθεί η καινούργια βιβλιοθήκη
- Η επίσκεψη και η αποτίμηση και άλλων Δημοσίων, Δημοτικών Βιβλιοθηκών, έτσι ώστε να αποκτηθεί μια εικόνα του επιπέδου και της φύσης των υπηρεσιών που προσφέρουν¹

Το υπάρχον κτίριο και οι υπηρεσίες που προσφέρονται

Η Δημόσια Βιβλιοθήκη της Βέροιας ιδρύθηκε το 1954 και το 1976 μετατράπηκε σε Κεντρική, οπότε απόκτησε και κινητές μονάδες (βιβλιοαυτοκίνητα), που επισκέπτονται 150 δανειστικά κέντρα, σε όλη την Κ.Δ. Μακεδονία. Στεγάζεται στον ημιώροφο μιας πολυκατοικίας, ο ημιώροφος αποτελείται από 200 τ.μ. και το υπόγειο από 80 τ.μ. περίπου.

Η αύξηση της συλλογής, επέβαλε τη μίσθωση ενός ακόμη χώρου (300 τ.μ.), στα προάστια της πόλης όπου στεγάζεται το τμήμα της συλλογής με τη λιγότερη χρήση καθώς και η συλλογή των βιβλίων των κινητών μονάδων, ενώ χρησιμεύει, παράλληλα, και σαν αποθηκευτικός χώρος. Ο

κύριος χώρος, όπου η Βιβλιοθήκη παρέχει τις υπηρεσίες της, αποτελεί ο πρώτος όροφος, που περιλαμβάνει το τμήμα της συλλογής με τη μεγαλύτερη χρήση (γύρω στους 15.000 τόμους), δύο αναγνωστήρια, ένα παιδικό τμήμα και τους χώρους εργασίας για το προσωπικό. Το κοινό έχει άμεση πρόσβαση στα ράφια, όμως η στενότητα του χώρου αλλά και οι συνθήκες φωτισμού, εξαερισμού κ.λπ., δεν μπορούν να δώσουν εύσημα σ' αυτό το περιβάλλον.

Σε γενικές γραμμές, το υπάρχον κτίριο της Βιβλιοθήκης αποτελεί ένα σημαντικό εμπόδιο στην προσπάθεια βελτίωσης των υπηρεσιών της και η ανάγκη για τη δημιουργία ενός ιδιόκτητου κτιρίου είναι απαραίτητη από πολλές απόψεις. Το καινούργιο κτίριο, όπως αναφέρει ο Michael Dewe² ελπίζεται ότι θα βοηθήσει να ξεπεραστούν τα τρέχοντα προβλήματα, παρέχοντας την ευκαιρία:

- α. της δημιουργίας καλύτερης εικόνας των εργασιών που παρέχονται στη βιβλιοθήκη
- β. της παροχής μεγαλύτερης ποικιλίας υλικού και καλύτερων υπηρεσιών προς τους κατοίκους
- γ. της βελτίωσης των συνθηκών εργασίας στη βιβλιοθήκη και
- δ. της βελτίωσης των χώρων και της γενικότερης διάταξης.

Η τοποθεσία της καινούργιας βιβλιοθήκης

Αν και, θεωρητικά, η συμμετοχή του συμβούλου στην κατάρτιση του προσχέδιου, από βιβλιοθηκονομική άποψη, μιας καινούργιας Βιβλιοθήκης, πρέπει να αρχίζει από την επιλογή του χώρου για την ανέγερσή της, στην προκειμένη περίπτωση ο χώρος, όπως αναφέραμε, είχε προεπιλεγεί και ο σύμβουλος συνεργάστηκε με το προσωπικό της Βιβλιοθήκης με βάση τον υπάρχοντα χώρο.

Η έλλειψη ελεύθερων χώρων στο κέντρο της πόλης, σε συνδυασμό με το υψηλό κόστος των ελάχιστων που απέμειναν, ανάγκασε τους υπεύθυνους της Βιβλιοθήκης σε μια σειρά από συμβιβασμούς και στην επιλογή, τελικά, ενός οικοπέδου κοντά στο κέντρο της πόλης, βέβαια, το οποίο όμως, παρουσιάζει αρκετά προβλήματα.

Αρχικά, το σχετικά μικρό μέγεθος κάθε ορόφου για ένα κτίριο αυτού του επιπέδου για μια συνολική επιφάνεια 433 τ.μ., οι αρομόδιοι από τις τεχνικές υπηρεσίες του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, έχουν καταλήξει, ότι στο χώρο αυτό μπορεί να ανεγερθεί κτίριο 1500 τ.μ., σε τρεις ορόφους. Κάθε όροφος θα έχει εμβαδόν 300 τ.μ., περίπου, με ισόγειο κάπως μεγαλύτερο και δύο υπόγεια.

Το δεύτερο πρόβλημα, έχει σχέση με το επικλινές του εδάφους, κλίση που πιθανόν να δημιουργήσει προβλήματα, όσον αφορά στην κεντρική είσοδο του κτιρίου.

Ένα άλλο μειονέκτημα του οικοπέδου, αποτελεί η έλλειψη χώρου για παρκάρισμα, ενώ και η σημερινή κατάσταση της γύρω περιοχής δημιουργεί προβλήματα. Ελπίζεται, πάντως, ότι, μέχρι την ανέγερση της Βιβλιοθήκης, θα έχουν γίνει οι απαραίτητες εργασίες από την πλευρά του Δήμου για την αναβάθμιση της περιοχής.

Τα σχέδια για το καινούργιο κτίριο

Μια ολοκληρωμένη γνώση για τα σχέδια, μπορεί κανείς να έχει από την ίδια τη μελέτη που, έχει, ήδη, εγκριθεί από το αρμόδιο τμήμα του Υπουργείου, και θα αποτελέσει τη βάση για το σχεδιασμό του κτιρίου. Εδώ θα επισημάνουμε απλώς κάποιες από τις πλευρές της μελέτης, που αποτέλεσαν αντικείμενο συζήτησης και καταδεικνύουν το χαρακτήρα του κτιρίου.

α. Ο ρόλος της Βιβλιοθήκης

Η ανάλυση της Κοινότητας και η μέχρι τώρα χρήση της Βιβλιοθήκης, αναδεικνύουν τον εκπαιδευτικό και τον ψυχαγωγικό χαρακτήρα της Βιβλιοθήκης ως τους κυριότερους άξονες δράσης για το καινούργιο κτίριο· οι υπηρεσίες προς τους μαθητές όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων, θα αποτελέσουν συνέχεια των μέχρι τώρα προσπαθειών, ενώ ο ψυχαγωγικός χαρακτήρας θα αναβαθμισθεί και θα εμπλουτιστεί με τη δημιουργία ενός μοντέρνου και ελκυστικού κτιρίου. Ο ρόλος της βιβλιοθήκης ως Κέντρου Πληροφόρησης θα προβληθεί σταδιακά από τις διάφορες υπηρεσίες, που θα προσφέρονται (τουρισμός, μικρές επιχειρήσεις κ.λπ.).

β. Πολιτιστικές δραστηριότητες

Είναι βέβαιο ότι ένα μοντέρνο, ελκυστικό κτίριο που θα παρέχει μεγάλη ακτίνα υπηρεσιών και θα περιλαμβάνει διάφορους χώρους, θα συμβάλλει στη "συμφιλίωση" του κοινού με τις διάφορες πολιτιστικές δραστηριότητες. Μεγάλη έμφαση δίνεται στη δημιουργία μιας βιβλιοθήκης - κοινωνικού χώρου για το κοινό όπως, πολύ εύστοχα, επισημαίνει ο Michael Dewe³, θα επιδιωχθεί η "δημιουργία ενός χώρου συνάντησης για διάφορες καλλιτεχνικές ομάδες, οργανισμούς, εκδηλώσεις και ανεπίσημα, ενός ευχάριστου χώρου που θα μπορεί κανείς να επισκεφθεί και να συναντηθεί με τους φίλους του".

γ. Οργάνωση υλικού - χρήση κάθε ορόφου

Ιδιαίτερη σημασία δόθηκε στον τρόπο οργάνωσης και διάταξης του υλικού της Βιβλιοθήκης σε συνδυασμό με τη χρήση του κτιρίου. Με δεδομένη τη μικρή σχετικά επιφάνεια κάθε ορόφου, αποφασίστηκε η χρήση του ισογείου για τις πιο προσιτές στο ευρύτερο κοινό υπηρεσίες (δανειστικό τμήμα με λογοτεχνία, βιβλία άλλων κατηγοριών, όχι εξειδικευμένα, περιοδικά ποικίλης ύλης, συλλογή οπτικοακουστικού υλικού). Η παιδική βιβλιοθήκη και το τμήμα για εφήβους θα βρίσκονται στον ίδιο χώρο, επίσης. Ο πρώτος όροφος θα περιλαμβάνει τα αναγνωστήρια και το υπόλοιπο τμήμα της συλλογής, με το πληροφοριακό τμήμα.

Στις προθέσεις των υπευθύνων, είναι και η ιδέα μιας βιβλιοθήκης "δύο επιπέδων": το πρώτο επίπεδο, με βιβλία ευρείας κατανάλωσης, ταξινομημένα κατά θεματικές ενότητες⁴ (ισόγειος χώρος) και ένα δεύτερο επίπεδο (1ος όροφος), με βιβλία εξειδικευμένα, διαφόρων κατηγοριών, ταξινομημένα. Ο πρώτος όροφος, θα περιλαμβάνει, επίσης, τις ειδικές συλλογές, τα σπάνια βιβλία και τη συλλογή Τοπικής Ιστορίας, συλλογή που ήδη εμπλουτίζεται με γοργό ρυθμό.

Ο δεύτερος όροφος, θα περιλαμβάνει την αίθουσα πολλαπλής χρήσης και βοηθητικούς χώρους για το προσωπικό. Ο χώρος ψυχαγωγίας (μπαρ, κ.λπ.) προτείνεται να δημιουργηθεί στο ισόγειο, δίνοντας τη δυνατότητα για ένα ευχάριστο διάλειμμα. Το πρώτο από τα υπόγεια θα στεγάσει τις υπηρεσίες του Κρατικού Ιστορικού Αρχείου, ενώ το δεύτερο υπόγειο θα χρησιμοποιηθεί ως αποθηκευτικός χώρος για το τμήμα της συλλογής με τη λιγότερη χρήση και θα περιλαμβάνει γκαράζ για τις κινητές μονάδες.

Είναι προφανές, ότι οι προτάσεις αυτές, αλλά και άλλες που εμπεριέχονται στο προσχέδιο που ετοιμάστηκε, θέλουν να προσδιορίσουν το χαρακτήρα του κτιρίου, από βιβλιοθηκονομική άποψη, ενώ δίνουν, παράλληλα, στον αρχιτέκτονα, που θα επιλεγεί, ένα βαθμό ευελιξίας για τον οριστικό σχεδιασμό του κτιρίου.

ε. Αυτοματισμός

Αν και είναι δύσκολο να προβλεφθεί η ταχύτητα με την οποία θα ενσωματωθεί η νέα τεχνολογία στις Ελληνικές Δημόσιες Βιβλιοθήκες, στις προτάσεις που γίνονται, περιλαμβάνεται αυτή η εξέλιξη, ως πιθανή προοπτική. Κατ' αυτόν τον τρόπο θα είναι εύκολη η ενσωμάτωση της νέας τεχνολογίας στο καινούργιο κτίριο, όταν θα προκύψει η πιθανότητα μηχανογράφησης των υπηρεσιών, που προσφέρει η Βιβλιοθήκη.

στ. Το Κρατικό Ιστορικό Αρχείο

Παρόλο που η Ελληνική εμπειρία δεν είναι καθόλου ενθαρρυντική, όσον αφορά στη συνεργασία υπηρεσιών, προτάθηκε από τη διεύθυνση και την Εφορεία της Βιβλιοθήκης στο Κρατικό Ιστορικό Αρχείο της πόλης μας, η συστέγαση των υπηρεσιών του στο καινούργιο κτίριο και, αφού συζητήθηκαν τα πιθανά προβλήματα αλλά και οι δυνατότητες του υπάρχοντος χώρου με τον Άγγλο ειδικό, αποφασίστηκε η συστέγαση της παραπάνω υπηρεσίας. Αρκετά πλεονεκτήματα υπάρχουν, που οδήγησαν στο να παρθεί μια τέτοια απόφαση:

1. Η εξασφάλιση πόρων για τη συντομότερη αποπεράτωση του έργου.
2. Η οικονομία από κοινή χρήση χώρων, π.χ. βοηθητικοί χώροι προσωπικού, εκθεσιακοί χώροι.
3. Η δυνατότητα κοινού για πρόσβαση σε αρχαικό υλικό αλλά και σύγχρονο υλικό, μέσα από τον ίδιο χώρο.
4. Η μακροπρόθεσμη μεταστέγαση του Κρατικού Ιστορικού Αρχείου θα δώσει τη δυνατότητα στη Βιβλιοθήκη για περαιτέρω επέκταση των χώρων της, που, προς το παρόν, της επαρκούν.

Προβλήματα στην κατάρτιση του προσχεδίου

Ο μεγαλύτερος κίνδυνος που δημιουργήθηκε από τη συνεργασία με τον Άγγλο ειδικό, συνδεόταν με την πιθανότητα άκριτης υποδοχής των προτάσεων του, με αποτέλεσμα τη μεταφορά μιας τυπικής Βρετανικής Δημόσιας Βιβλιοθήκης στην ελληνική πραγματικότητα. Αυτή η λύση που αιωρείτο συνέχεια, κατά τη διάρκεια της όλης συνεργασίας, αποφεύχθηκε, καθώς ο κ. Dewe, σε κάθε στάδιο των συζητήσεων, πρόβαλλε τις διάφορες εναλλακτικές λύσεις, τα μειονεκτήματα και τα πλεονεκτήματα της κάθε επιλογής, αφήνοντας σ' εμάς την τελική απόφαση.

Τα προβλήματα, όμως, δεν έλειψαν καθώς: Κατά τη διαδικασία απάντησης στο ερωτηματολόγιο αλλά και σ' όλη τη διάρκεια κατάρτισης του προσχεδίου, ήταν σχεδόν αδύνατο να συγκεντρωθούν όλα τα απαραίτητα στοιχεία και οι πληροφορίες, που σχετίζονται με την πόλη της Βέροιας αλλά και τη Δημόσια Βιβλιοθήκη. Παρ' όλα αυτά, οι αρχιτέκτονες θα έχουν στη διάθεσή τους νούμερα (όσον αφορά στο μέγεθος) για τους περισσότερους από τους χώρους της υπό ανέγερση Βιβλιοθήκης.

Από την άλλη πλευρά, η παντελής έλλειψη προτύπων για τις Ελληνικές Δημόσιες Βιβλιοθήκες, οδήγησε στη χρήση των προτύπων της IFLA, χωρίς να μπορούμε να πούμε ότι κι αυτή η επιλογή ακολουθήθηκε με συνέπεια. Η όλη αυτή προσπάθεια, επανέφερε στο προσκήνιο με τον πιο ρεαλιστικό τρόπο, την ανάγκη δημιουργίας κάποιων προτύπων, που θα συμβάλουν στην επιτάχυνση της ανάπτυξης των Βιβλιοθηκών στη χώρα μας.

Συμπεράσματα

Τα θετικά στοιχεία από τη συνεργασία με τον ξένο ειδικό είναι σίγουρο ότι θα αποτυπωθούν στο σχεδιασμό του κτιρίου και αργότερα στην ανέγερσή του. Αυτό που νομίζουμε ότι αποτελεί σημαντική επιτυχία είναι ότι, για πρώτη φορά, δόθηκε η δυνατότητα στο προσωπικό της Βιβλιοθήκης, στην Εφορεία της αλλά και σε άλλους παράγοντες, να συζητήσουν γύρω από το χαρακτήρα και τις υπηρεσίες που πρέπει να προσφέρει μια σωστά λειτουργούσα Δημόσια Βιβλιοθήκη και παράλληλα ν' ακούσουν για το ρόλο παρόμοιων βιβλιοθηκών στη Μεγάλη Βρετανία αλλά και σε άλλες χώρες, ανεπτυγμένες βιβλιοθηκονομικά.

Έγινε κατανοητό, τέλος (και αυτό εντάσσεται στα θετικά της όλης υπόθεσης), πόσο σημαντική είναι η διαδικασία σχεδιασμού των χώρων ενός κτιρίου, από την πλευρά των βιβλιοθηκαρίων, και, επιπλέον, το βάρος ενός συμβούλου, ειδικού στα θέματα ανέγερσης βιβλιοθηκών.

Ο δρόμος μέχρις ότου το κτίριο της Βιβλιοθήκης να γίνει πραγματικότητα προβλέπεται αρκετά μακρύς, με δεδομένη, μάλιστα, την "κακοδαιμονία" του δημοσίου τομέα. Όμως η μέχρι τώρα διαδικασία αποδείχθηκε τόσο γόνιμη, ώστε μας κάνει να ελπίζουμε για την απρόσκοπτη συνέχεια των εργασιών και την ολοκλήρωση του έργου. ■

(*) Ο Γιάννης Τροχόπουλος είναι διευθυντής της Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης της Βέροιας